

ANY 2016/17
Josep
Maria
PLANES

Josep Planes

En aquesta ocasió, recuperem un text en què el periodista Josep Maria Planes (1907-1936) viatja fins a Cadaqués per conèixer l'entorn i els seus habitants més peculiars i compartir taula i confidències amb la família de Salvador Dalí. Tria de **Pep Corral Vilella**

El llegat CADAQUÉS

PUBLICAT A MIRADOR, 5-9-1929

Un moment abans d'arribar a Cadaqués, tots els turistes que s'estimen, paren el cotxe, treuen el kodak i disparen una magnífica fotografia. En primer terme, el poble girat d'esquena, amb el nucli de l'església al mig; una silueta blanca d'angles rectes que es retallen sobre el fons blau del mar. En algun diumenge de gran animació els turistes han hagut de fer cua per poder disparar la màquina des del lloc precís. Això, venint per la banda de terra. Arribant pel cantó del mar, Cadaqués us dona una benvinguda inoblidable. La fotografia a fer és igualment esplèndida, però el moviment de la barca en compromet la realització de mala manera.

Al nucli central, els carrerons que semblen les potes blanques de la paret dolça i equilibrada de l'església, tremolen davant la invasió dels arquitectes. Aquestes cases són un moment de pulcritud, un encert deliciós sobre la pedra agra i desesperada. Els antics paletes tenien el sentit de la precisió, l'instint de respectar l'ambient; les velles cases de Cadaqués són una meravella.

Els arquitectes i els nous rics han volgut imposar-se sobre el paisatge i les cases noves són taques de desencert i de vulgaritat, són la incomprensió de l'aigua i de la pedra, dels oliverars i de les herbes apagades. Per això les parets, finestres i portes d'aquestes casetes pintades de calç no mantenen la línia recta ni una posició vertical absoluta. Sembla que tenen por, apretant-se les unes amb les altres. No por del mar o del vent, sinó dels inventors de mansardes i dels fabricants de teulades de melmelada.

Aquest gran edifici amb intencions feudals que s'aixeca a l'esquerra de Cadaqués, de cara al mar, encomana un punt de sinistre a la calma de la badia. Dintre del paisatge suau i ponderat que l'envolta, aquesta mena de castell de cartolina retallada resulta una cosa tan absurda com ho fora, posem per cas, un guàrdia civil en uniforme de gala passejant-se al mig d'una colla de pescadors.

Per les nits, l'enorme casal agafa un aire dramàtic. Fa l'efecte que en una de les seves habitacions hi deu jeure un home assassinat i, al seu costat, el detall magnífic del telèfon que ha caigut per terra. Després, surt la lluna i posa un bany de plata sobre el vermell brut de les parets de maó...

Aquesta casa pertany als senyors Martí Codolà, que la van heretar d'un oncle seu. Als Martí Codolà, una gent fina i com cal, la cara els cau de vergonya cada vegada que contempen aquest esgarip arquitectònic.

Quin dia hi tirarem una bomba?

Cadaqués té un lot escollit d'estiuejants

ARXIU/ANIOL RESCLOSA

La badia de Cadaqués vista des del mar, una de les imatges que van impactar Planes

il·lustres per oferir a la curiositat dels forasters. Eduard Maquina, Salvador Dalí, Juli Vallmitjana, el pintor Meifrèn, el futbolista Samitier, el futbolista Sagi...

L'Eduard Marquina viu a Can Pitxot, una casa esplèndida que des de l'altra banda de la badia oposa la seva gràcia i la seva finor al tètric palau dels Martí Codolà. Can Pitxot és un encert que honora la gent que l'han edificat. Una casa pintada de blanc, de línies pures i senzilles. Davant de la porta, la taca verda d'un xiprer encomana al lloc un prestigi insuperable.

La família Pitxot gaudeix d'una fama llegendària. Qui més qui menys, tothom en té una per contar d'aquesta gent. Tot plegat es pot resumir dient que els Pitxot són una gent plena de simpatia i de cordialitat. Durant l'estiu tenen la casa plena de convidats. Quan, a les primeres hores de la tarda, la gent comença d'abandonar la platja en vistes al dinar, la majoria fan cap a Can Pitxot. Hi ha dies que han arribat a reunir a taula més de cinquanta estiuejants.

Per donar una idea de la capacitat hospitalària de la família, citarem un cas. Un dia es va presentar a Can Pitxot un senyor anglès. Era un cavaller correctíssim, d'una puríssima estampa britànica. Com a bon anglès, no parlava altre idioma que el seu, i encara gràcies. Amb penes i treballs hom va arribar a descobrir que havia entaulat coneixença amb un dels nois Pitxot, en un racó

d'Europa que a hores d'ara encara no s'ha pogut esbrinar quin era. Donava la casualitat que aquella temporada el noi Pitxot que deia conèixer l'anglès era absent de Cadaqués. Això no fou obstacle perquè s'instal·lés a la casa i s'hi passés tot un meset, en pla de convidat. El bon home no podia parlar amb ningú, perquè ningú no l'entenia. Aquesta abstenció de tota llei de conversa no semblava pas enutjar-lo. Es banyava, fumava les seves pipes i escoltava amb una delicada atenció el que deien els altres. Un cop o dos a la setmana somreia una mica.

Un dia, a l'hora de dinar, es va anunciar que aquell vespre, l'Eduard Marquina donaria una lectura íntima de la seva obra *En Flandes se ha puesto el sol*, que acabava d'entrellistir. Mai no s'ha sabut com, però l'anglès va tenir la sospita del que havia de passar aquell vespre. Així és que, a l'hora de sopar, el singular convidat va comparèixer correctament vestit de smoking, davant l'estupefacció general. L'home va escoltar atentament els quatre actes de l'obra i, sempre tan correcte, va felicitar a En Marquina.

Finalment, va arribar el dia que l'anglès va fer les maletes i va tocar el dos. A hores d'ara a Can Pitxot encara no saben qui era.

En una habitació del segon pis de Can Dalí, l'amic Salvador hi pinta aquelles teles

que, uns mesos més tard, faran fer uns grans maramaus a tots els putrefactes de Barcelona. Es lleva molt de matí, en unes hores, a la nostra manera de veure, absolutament intempestives, i es posa a treballar com un desesperat. Es pren el temps just per banyar-se i per torrar-se sota d'un sol de justícia.

En Dalí (pare), és un cavaller magnífic, d'un atractiu i d'una simpatia irresistible, veu amb molt bons ulls les activitats del seu fill.

— Jo —ens deia una vegada— vaig dos anys endarrerit en relació al noi. Ara em comencen a agradar les coses que va pintar dos anys enrere. Ell diu que no valen res... El que pinta ara, si vol que li sigui franc, li diré que no ho entenc. Estic segur, però, d'aquí dos anys ja m'agradarà...

Malgrat del sobre-realisme, els Dalí són una gent que toquen molt de peus a terra. És en aquesta casa on he menjat la millor sopa d'escorpra de tota la meua vida. Està vist que, mentre el sobre-realisme no es fiqui a la cuina, sempre ens entendrem.

L'estiu passat es va presentar un home a can Dalí. Era un francès del Rosselló que parlava un patuès ple de pintoresc i d'imprevist. Portava una barba tenyida una mica de ros, per la pols de tantes carreteres. Era aquesta mateixa pols i els àpats tristos i escassos el que li havia estropellat l'idioma.

—Sóc l'home del fum...— va dir.

L'home del fum s'havia assabentat que a can Dalí tenien una xemeneia que no tirava prou bé, i venia a arreglar les coses. Possiblement un secret meravellós i ple de misteri per treure el fum de la casa. No li havia fallat mai.

Breu: l'home del fum va fracassar d'una manera deplorable. Al cap de deu dies, el senyor Dalí, amb el cor ple de pena, li va dir que potser fora millor que ho deixés córrer, que ja havien vist la seva bona voluntat... Ell estava desolat. No se'n sabia avenir.

—Què diran de mi a França...!

Va marxar amb les llàgrimes als ulls. Durant dos dies, els àpats de la família Dalí van ésser una mica tristos.

A Cadaqués hi ha una casa singular. La porta no està situada a la planta baixa, com totes les portes de la majoria de les cases. Una escala s'enfila fins a l'entrada, que es troba a uns tres metres del carrer; però entre l'escala i l'entrada existeix el buit, una solució de continuïtat que el propietari salvava amb una post que portava sempre sota del braç, com si fos una d'aquestes grans *serviettes* que usen els savis alemanys.

Aquest home meravellós es passejava per les carreteres de l'Empordà en una barca de vela, a la qual havia posat rodes i feia arrossegar per un cavall guenyó.

La casa i la figura del seu amo representen en la calma llunar de Cadaqués el gra de pebre de la folia, necessari en totes les fermentacions positivament espirituals.